شێرکۆ بێکەس

کاوهٔ آهنگر

متن دو زبانه

(کوردی ـ فارسی)

مترجمین:

محمد محمودی ـ لقمان علائی

www.ketab.ir

1-08-1608:16:18 P

سرشناسه	:	بێکه‌س، شێرکو، ۱۹۴۰ - ۲۰۱۳م.
عنوان و نام پدیدآور	:	کاوه آهنگر / تألیف شیرکو بیکه‌س؛ مترجمین محمد محمودی، لقمان علایی.
مشخصات نشر	:	سنندج : کردستان، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	:	۳۷۸ ص.
شابک	:	۹۷۸-۹۶۴-۹۸۰-۲۳۰-۵
وضعیت فهرست نویسی	:	فیپا
موضوع	:	نمایشنامه کردی -- قرن ۱۴
شناسه افزوده	:	محمودی، محمد، ۱۳۶۷ -، مترجم
شناسه افزوده	:	علایی، لقمان، ۱۳۶۵ -، مترجم
رده بندی کنگره	:	PIR۳۲۵۶ / ۷۴۷س ۹ب ۱۳۹۴
رده بندی دیویی	:	۸فا۹/۲۲
شماره کتابشناسی ملی	:	۳۹۶۰۷۲۷

www.ketab.ir
1-08-1608:16:18 P

کاوهٔ آهنگر

متن دو زبانه

(کوردی ـ فارسی)

نوشتهٔ:

شێرکۆ بێکەس

مترجمین:

محمد محمودی ـ لقمان علائی

نوبت و سال چاپ:

اول؛ ۱۳۹۵

تیراژ:

۲۰۰۰ جلد

ناشر: کردستان

شابک: ۵ ـ ۲۳۰ ـ ۹۸۰ ـ ۹٦٤ ـ ۹۷۸

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

www.ketab.ir

1-08-1608:16:18 P

فهرست

مقدمه ـــــ ٩

شخصیتهای داستان ـــــ ١٧

چند تذکر ـــــ ١٩

پرده اول ـــــ ٢٥

پرده دوم ـــــ ٥١

پرده سوم ـــــ ٦٧

پرده چهارم ـــــ ٧٩

پرده پنجم ـــــ ١٢١

پرده ششم ـــــ ١٤٥

پرده هفتم ـــــ ١٩٧

پرده هشتم ـــــ ٢٥١

پرده نهم ـــــ ٣٠٩

www.ketab.ir

پێشەکی

پاش دیتن و خوێندنەوەی ئەم کتێبەی گەورە شاعیری گەلەکەمان خوالێخۆشبوو مامۆستا شێرکۆ بێکەس کە لە هەرەتی لاوی دا نووسیویەتی (مامۆستا لـە دایك بووی [illegible] و ئەم [illegible] ۱۹۷۱ [illegible] نووسراوە)، هەستمان بە قووڵ و پڕبایەخ بوونی لە زۆر بوارەوە کرد و هەستاین بە وەرگێڕانی بۆ سەر زمانی فارسی. هەر لە یەکەم هەنگاوەکان دا هەستمان بە دژواری و ئەستەم بوونی ئەم کارە کرد و زۆرمان هەوڵ دا خۆمانی لێ بپارێزین بەڵام هەندێ هۆکار هانی داین و دەستمان پێ کرد. هەروا کە دەزانین ئەم دراما بە پێچەوانەی بەرهەمەکانی دیکەی شێرکۆی مەزن، لە بەستێنێکی مێژوویی دا خۆلقێندراوە. ڕەنگە هەندێ کەس پاش بڵاوبوونەوەی تووشی ئەو ڕەخنەمان بکەن کە ئەفسانەیە و دوورە لە ڕاستی و تەنانەت بڵێن کە پەیوەندی بە کوردەوە نیە و هەندێ ڕای دیکە. لە وەڵام دا بە پێویستی دەزانین ئەوە ڕوون بکەینەوە کە مەبەستی ئێمەش لـە وەرگێڕانی کتێبەکە، بە کوردی کردن و سەلماندنی ڕاستی یان درۆ بوونەکەشی نەبوو.

www.ketab.ir

ئـەوەی لای ئێمـە گرینگـە ڕوحێکە کـە زۆر هونەرمەندانـە و لێهاتووانە بـە بـەر ڕووداوەکان دا کراوە و مەبەسـتێکی ڕوون لە دارشـتنی تابلۆکان دا بەدی دەکرێ. سەرەتا زۆر بە کورتی، دیمەنێك لەم دراما کە بە شێوەی شانۆ داڕێـژراوە و لە نۆ تابلۆ پێکهاتوە دەخرێتە بەر چاوی خوێنەری بەڕێز پێش ئەوەی بچێتە نێو داسـتانەکە. هەمووی ئەم تابلۆیانە بە جۆرێك تەواوکەری یەکدیـن و بـێ دابـڕان لە یەك، شـایەت حاڵـی کۆمەڵگایەکی چەوسـاوەن کـە لـە ژێر دەسـەڵاتێکی زاڵمدا بە دیل ڕۆیشـتوە. ئەو جۆرە کـە دەبیندرێ ڕووداوەکان ئاوێنەیەکـی باڵانوانـی مێژووی گەلانی بن‌دەسـت و لەوانەش گەلی کورد، کە بەردەوام لە ژێر زەخت و گوشـار دا هەوڵی بۆ ئازادی داوە و دەستی ماندووبووەی لە بەر ئەژنۆی زەبوونی دانەناوە.

ڕەنگـە بابەتـی ئەم جۆرە زۆر لە ئەدەب و شـیعر دا ببـێ و ئاماژەی پـێ کرابێ، بەڵام بە دڵنیاییەوە ئەمە یەکەم جارە کە بە شێوەی شانۆ نووسراوەتەوە. بـە ڕای هەندێك شـارەزایانی ئەم بوارە، شـانۆ یەکێکە لە بنەمـا و بناغەکانی دەست‌نیشـان کردنی پێشکەوتوویی ئەدەبی گەل. پاڵەوانەکەی شانۆی کاك شـێرکۆ کاوەیەکـی تایبەتە کە بە لێزانی و گەلێ بینـین کۆمەڵانی خەڵك بەرەو یەك‌دڵی بانگ دەکا و ئاسۆی ڕوونیان پێشان دەدا. کاوە بەوپەڕی لێبوردەیی، خۆی و ماڵ و منداڵی دەکاتە هەوێنی خەبات و سەرکەوتنی خەڵکەکەی. لە کاتی خوێندنەوەی ڕسـتەکان دا شێرکۆی لاو، خوێنەر دەگرێتە باوەش و لە کەژاوەی خەیاڵی داوێ و لە سـەر ڕایەخی هەستی ناسکی، کۆڵان بە کۆڵان و شـەقام بە شەقام دەیگێڕێ. مامۆستا شـێرکۆ بەردەوام هەوڵی داوە هەستی خوێنەر بجووڵێنێ و لە ورووژان دا بیهێڵێتەوە. تێ‌دەکۆشێ ڕاستیەکان بێنێتە پێش چاو و تەنیا، بە ڕیزکردنی وشە چیرۆکێکی دروست نەکردوە کە بۆ بردنە سەری کات بێ.

www.ketab.ir
1-08-16 08:16:18 P

ئـەو، بەسـەرهاتی خەڵکانێـك دەگێڕێتـەوە کـە لـە سـەر عەقڵیـەتی "تێگەیشـتن بۆ پێگەیشـتن" ڕاهاتوون و مەشـخەڵانی شۆڕش هەڵ دەکەن و لە سـەر دەستی ڕێبەرێکی وەکوو کاوە پشـتی قەدەر دەنەوێنن و لە ڕاست داگیرکـەریان ڕادەبـن. تێیدا باس لە ئیـرادەی گەلێك دەکا کـە بە یەك دڵی و یەكبـوون بە سـەر ئاقاری خـۆیان دا زاڵ دەبن. شـێوازی دابەش کردن و دەستنیشان کردنی هەر تابلۆ و ڕووداوەکانی، یەکێك لە خاڵە هەرە گرینگ و بە قوربانەکانـی قەڵەمـی کاك شـێرکۆیە. کەسـایەتیی کاوە، هەڵقـوڵاوی سەردەمێکی ستەم و زوڵم و زۆرێکی بەربڵاو و کوشتن و بڕینێکی قووڵە و لە کاتێك دا دەردەکەوێ کە بەدبەختی و چارەڕەشـی لەو پەڕی خۆیدایە. جگە لە چۆنیەتی داڕشـتنی کەسـایەتی و ڕۆڵی کاوە، کاتی هاتنەکەشی بە جوانی دیاری کـراوە کە دەکەوێتە تابلۆی نێوەڕاستـیـەوە. کاوە لە کاتێکا دێت کە خەڵك هیوایان نەماوە، قات و قڕی بە سەریان دا باڵی کێشاوە. ڕەنج و زەحمەتیان دەچێتە خەزێنەی ئەژدەهاکەوە و بەرەبەرە لاوەکانیان دەبنە قوربانیی ماری سەر شان!

ئەو ڕێبەرە ڕوحێکی تازە و پاراو لەگەڵ خۆی دێنێ و قسـە و کردارەکانی گومان دەگوێزنەوە بۆ ئێش‌کردن، بیر دەبەنە خانەی بڕوا و ڕوونیان دەکەنە ڕابوون. قەناعەت بە خەڵك دێنێ کە چیدی ئەوان ماندوو نەبن و داگیرکەر وەحەسـێت و ماندووبوونی شـانی ڕەنجیان بۆ خۆیان بێ نـەك ئەژدەهاك. بۆیان ڕوون دەکاتـەوە کە لە کێ دەترسـن و تاوان و زوڵمەکانی لە قاو دەدا. ئـەو داگیرکەرەی کە خۆی، تەنانەت لە تارمایی مردنیش دەترسـێ و هەموو شـتێکی دەبەخشـێ بەو مەرجەی کە مردن وازی لێ بهێنـێ. وا دەکا خەڵك بڕوا بە خۆیان دێنن و پشت بە خۆیان دەبەستن و دەسەڵات ئاوا دەکەن.

www.ketab.ir
1-08-1608:16:18 P

جێی خۆیەتی بە کورتی بینە سەر تابلۆکان و چاوێکیان پێدا بخشێنین، بۆ وەی خوێنەری بەڕێز تا ڕادەیەك لە ناوەڕۆکی هەر تابلۆ تێ بگا. چۆنیەتیی هەڵبژاردنی کەسایەتیەکانی ئەکتەران بەو شێوەیە کە هەر یەکەیان نوێنەری چینێکی تایبەت لە کۆمەڵگایە. بۆ پێکانی ئەم ئامانجە، کاك شێرکۆ تا ڕادەیەکی بەرچاو بە سەرکەوتوویی‌یەوە کەڵکی لە سەمبۆلیسم یان نەخشاندنی هێما وەرگرتوە.

لە تابلۆی یەکەم دا سەرتاپای داستانەکە دەخرێتە بەرچاوی بینەر و ڕەوشی زاڵ بە سەر خەڵك دا بە جوانی دەنوێندرێ. دوو گۆڕ هەڵکەن، کە دەست و پێوەندی ئەژدەهاکن لە گۆڕستانێکی چڕ دا خەریکی هەڵکەندنی گۆڕ بۆ ناشتنی لاوانی وڵاتن. لە گفت و گۆی نێوانیان دەردەکەوێ ئەوانیش هەستیان بە وزە و [illegible] جاران. بەڵام وەك تارمایەك لە [illegible] دایە و خۆیان لێ [illegible] و سەرکۆنەی خۆیان دەکەن. نووسەر بۆ داکۆکی کردن لە دۆخەکە، ئەم دیمەنەی باڵ داوە بە تاریکی شەوەوە.

تابلۆی دووهەم بە کۆبوونەوەی چەند مرۆڤێك و هەر لەو گۆڕستانە دەست پێ دەکا کە پێدەچێ مەبەست، خەڵکی گیرۆدە و نیشتمانی یەخسیر و بێ خەندە بن. قسەکانیان ئەو باس و خواستانەی ژیانیان لە خۆ دەگرێ کە بەسەریان بردوە. بیرەوەریی خۆش و ناخۆش و بەسەرهاتەکانیان بۆ یەك دەگێڕنەوە. لێرەش دا شێرکۆی شاعیر لە ڕاستیەکانی ژیان بە تاڵ و شیرینیەوە چاوپۆشی نەکردوە و تەنانەت باسی ئەوین و دڵداریش دەکا.

سەرەڕای ئەوەی لە تابلۆی یەکەم و دووهەم دا ڕوویدا و بە پێچەوانەی ئەوان، تابلۆی سێهەم بە ناکۆکی و دابڕانێکی زەق دەکرێتەوە. لێرە دا نووسەر دڕندەیی و بێ‌هەستیی زۆردار لە ئاست خەڵك دەردەخا. ئەژدەهاك

www.ketab.ir

بەوکەش و هەوا لێڵ و گنخاوەی کە بۆ خەڵکی ساز کردوە، هەدا نادا و دێنێ شایی و هەڵپەڕکێش بە سەر خوێنی لاوانەوە دەگێڕێ. وت و وێژە تەوساویەکانی هاووڵاتیان تەمێك لە نارەزابوونی پێوە دیارە، بەڵام تا لووتکە و ئاستی مەترسیدار بۆ دەسەڵات و وروژێنەری هەستی خۆیان زۆری ماوە. ئەو سێ تابلۆیە بەگشتی وەك پێشەکییێك بۆ هاتنی کاوە دەست نیشان دەکرێ و ڕێ خۆش کەری دەرکەوتنی پاڵەوانەکەی شێرکۆی شاعیرن.

تابلۆی چوارەم هاتنی کاوە و سەرەتای هەڵچوونە. تا دێ، خەڵك زۆرتر تەنگیان پێ هەڵدەچنرێ و پشوویان سوار دەبێ. شانۆ گەیشتوەتە نیوە و کات کاتی جوڵەیە. کاوە کە بە تەواوەتی لە ئەژدەهاك تێدەگا، دەست بە ئاگادار کردنی خەڵك و هان دانیان بۆ بەرەنگاربوونەوەی زوڵم دەکا. قسەکانی کاوە کۆیان دەکاتەوە و باس باسی پشت بەستن بە هێز و توانای خۆیانە. خەڵك لە خواکان و فریشتەکان هیچیان دەست ناکەوێ و بەڵکوو هەندێکیش ئەوانە بە یارمەتی‌دەری ئەژدەهاك دەزانن. دەنگۆی بیروڕای جیاواز هێشتا هەر ماوە و لە نێو خەڵك دا دەستەیەك نائومێدن لە سەرکەوتن و بەوەزعەکە ڕازی و تەنانەت بانگهێشتی ملکەچی و خۆ بە کۆیلەکردنیش دەکەن. کاردۆخ وەك ئاشەوانێکی ساکار دەستە ئەژنۆیە و بێ هێز، لە داهاتوو دەنوارێ. کاوە ماندوو نەناسانە و بێ‌بڕانەوە و بە پشوو درێژییەوە تێ دەکۆشێ خەڵك لە خەو ڕاچەنێ.

تابلۆی پێنجەم بۆ دەرخستنی ناخ و دەروونی ئەژدەهاك و لەخۆ بایی بوونی تەرخان کراوە. زوڵم و زۆر تەشەنەی کردوە و کاوە قەناعەتی بە گەل هێناوە. پەیتاپەیتا ڕەنگ دانەوەی نارەزایەتی پەرە دەستێنێ. چین چین لە دەوری کاوە کۆ دەبنەوە و گوێ ڕایەڵی دەبن. کاردا و مادیای جووتیار وەك

www.ketab.ir

هێمای چینی ژێردەست و چەوساوە و شانەی نووستو دێنە ڕیزی خەبات، کارونی شوانی ئاژەڵ بە ئاگادارییەوە بڕوا بە کاوە دێنێ و دێتە ژێر ڕکێفی. پشتکۆی هاوڕێی گۆردۆ بە قسەی خۆی بیری ئازادیی دۆزیوەتەوە و هاوشانی کاوە کار بۆ یەکڕیزیی خەڵك دەکا. شانۆکە توند دەبێتەوە و زیاتر ڕوو لە بینەران دەکا و ئەکتەرەکان جۆشێك بە دانیشتوان دەدەن.

تابلۆی شەشەم بەرەو ئەنجام دەڕوا و ئاقاری دراماکە دیاری دەکرێ. شانۆ بۆ هەڵمەتی و نووسینی چارەنووس ساز دەکرێ. کاوە سەرقاڵی ڕێکخستنی هێزەکانیەتی و تامەزرۆی ڕاگەیاندنی کاتی هێرشە چارەنووس سازەکە.

تابلۆی حەوتەم وەك سەرەتای کۆتایی بەدی دەکرێ واتە سەرەتای سەرکەوتن و کۆتایی دەسەڵاتی ئەژدەهاك. حاکمە زۆردارەکە ئارامی لێ هەڵگیراوە و تارمایی بەڵاکان دەستەیە خەوی بوە و ئۆقرەی لێ ستاندوە. دەست دەکا بە ڕاوێژکردنێکی بێ سوود و کەڵك لە گەڵ وەزیر و پاسەوانەکانی. بێ‌متمانەیی لە قسەکانیان دا دیارە و هەموویان لە تاو پاراستنی گیانی خۆیان ناوێرن ڕاستی بە حاکم بڵێن. دەسەڵات لە ئاوابوون دایە.

لە تابلۆی هەشتەم دا کاوە لە دووکانەکەی خۆی دا بە دەم تیژکردنی تیر و ڕمەکانەوە لەبەر خۆیەوە قسە دەکا و چەکوشەکەی دەدرەوشێنێ چەکی هێز و بڕوای یەك خستوە و خەڵکی لە پشتە. دروشمەکانی شۆڕش دەڵێتەوە و ڕق و کینەی کوشتنی کوڕەکانی دێنێتەوە بیر. خەڵك لێوا و لێوی جۆش و خرۆشن، ئەکتەرەکان لە بینەران دێنە پێش و بە جۆرێك داوای بە هانا چوونیان لێ دەکەن. سەرێکە هێناویانە و نایگێڕنەوە. بێ برانەوە دروشمەکان دەڵێنەوە و بەڵێن نوێ دەکەنەوە. کۆشکی ئەژدەهاك شڵەژاوە و هێز و ورەی لەشکرەکەی هەرەسی هێناوە.

تابلۆی ئاخرە و هەموو شتێ دەبێ ڕوو بدا و شانۆ و دەسەڵات دوایی پێ بێ. میللەت بە خرۆشــەوە بەرەو کۆشك و قەســرەکەی ئەژدەهاك هێرشیان هێناوە. تا دێت دەنگی ڕاپەڕیوی خەڵك زۆرتر دەبیســترێ. ئەژدەهاك ئارامی لێ هەلگیراوە. ئاسـۆی سـەرکەوتن بۆ خەڵك دەرکەوتوە و چێژیان لە پشــت بە یەك بەســتن وەرگرتوە. شـێرکۆی شاعیر زۆر هونەرمەندانە بە قامچی تێبەر وشــەکان بــوون و تونــد و توندتــریان لە پــەنا یەك ڕیــز دەکا بە شـێوەیەك کە ئەویــشی هەوڵ بۆ زووتــر لە ناو چوونــی ئەژدەهاك دەدا. وەیشــوومەیەك لە کۆشــکدا هاوارــەکان و هیواکانی ئەژدەهاك یەك لــە دوای یەك دەڕووخێن. کوژرانی گۆتۆی ئەرکەکانیان ڕێ خۆش کەرە بۆ خۆ بەدەستەوە دان و مردنی ئەژدەهاك.

لــە ئاخــردا بــە پێویــستی بزانیــن ڕابگەیێنیــن کە ســەرەڕای هــەوڵ و پێداچوونەوەی چەند جارەمان ئەم دەقە لە هەڵە و کەم و کووڕی بەدەر نییە. بە دڵئاوەڵاییەوە داوا لە هەموو خوێنەرانی بەڕێز دەکەین، بۆ بەپیت و بەر کردنــی ئەرکەکانمان یارمەتیدەرمان بن و هەڵەکانمان پێ ڕابگەیێنن. دەبێ ئــەوەش زیاد بکــرێ کە ئەم بەرهەمە بۆ یەکەم جار و بە شێوەی دوو زمانە بەو مەبەستە لە چاپ دراوە کە بتوانێ هۆکار و هاندەرێك بێ بۆ جوانتر و زۆرتر فێربوونی کوردی لە نێو هاونیشتمانانی خۆشەویستمان دا.

www.ketab.ir